

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy

DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

NR 31.

WARSZAWA. — NIEDZIELA

Dnia 10 (22) Kwietnia 1855 roku.

Chodowla drzew owocowych z nasienia.

(Dalszy ciąg).

Van Mons poleca, aby owoce mające służyć na nasienie obrywać nieco przed zupełną ich dojrzałością i sádzi, że nie należy wyjmować nasienia przed zamknięciem i zagniciem owocu. Sposób ten obchodzenia się z nasieniem jest powszechny między naszymi nawet ogrodnikami, gdy zamierzają użyć nasienie do chowu dzieżków, na których szczepią następnie zrazy drzew owocowych. Czy się przez to zapobiega wyschnięciu nasienia, czy też usuwa inne przeszkody szybkiego kiełkowania nasion, nie wiem, ale o tém może się każdy przekonać, że nasiona przechowane do siewu w owocach swych, kiełkują prędzej i są pewniejsze od innych. Z zasiewem nasienia drzew owocowych, najlepiej jest nie czekać wiosny, ale wykonać siew tego samego roku w którym były zebrane owoce. Z rozmiękłych i wółzagnitych owoców wydobywa się nasienie i sieje się n.eprzykrywając go nazbyt ziemią. Aby niewymarzły w zimie roślinki tych nasion, które wkrótce powschodzą mogą, nakrywają się zaraz po siewie drobnymi gałkami drzew szpilkowych. Nakrywa się zaś dla tego zaraz i to gałkami drzew szpilkowych, by myszy nie zjadły nasion i pestek, od czego odstrasza je woń terpentynowa szpilkowanych gałzek. Przechowanie nasion przez zimę w piasku, w piwnicy, nietylę następnie sprzyja prędkiemu jego kiełkowaniu. Najlepszym do chodowania wazonowych drzewek jest chów dzieżków już z nasienia wyprowadzonych i trzymanyh w wazonach, w niezbyt ciepłym miejscu przez zimę. Van Mons radzi nadewszystko unikać nasion z drzew starych i tych które już dużo rodziły, a poleca natomiast najusilniej siew nasienia wziętego z drzewek, które pierwszy raz obrodziły. Starych drzew nasienie, mówi on, daje lichsze odmiany i owoce, nasienie zaś młodych drzewek daje najlepsze. Drzewka wychowane z nasienia wydają zwykle owoce nieco pierwój dojrzewające niżeli wydawały drzewka z których wzięto nasienie; dla tego wszelako nie należy sądzić, aby to wcześniejsze dojrzewanie owocu drzewek wychowanych z nasienia nie miało swojej granicy.

Nasienie powinno być sadzone w gruncie pulchnym i bardzo urozajnym, aby zesłe roślinki prędko i bujno rosły: Przesadzając je natępnie w gorszą nawet ziemię, jest wielkie prawdopodobieństwo, że obrodzą w rok po przesadzeniu.

Van Mons zostawiał swoje sadzonki dwa lata na grzędach i nie sortował ich przed czwartym rokiem ich życia. Grusze dostają mocniejsze korzenie przez przesadzenie; brzoskwinie zaś, morele i migdały, jeżeli pestki ich nie dosyć rzadko były posadzone, trzeba poprzesażać zaraz w drugim roku ich żywota, gdyż rosna prędzej i krzewią się więcej od innych drzewek.

Imisch, sádownik niemiecki, radzi ućinać korzeń maciczny u jednoletnich już drzewek, a to w połowie lub w 2/3 części jego długości, przez co dostają więcej bocznych korzeni i rodzą pierwój niż inne. W ten sposób w korzeniu przykrócone brzoskwinie mają rodzić, gdy pień ich dojdzie grubości jednego cala; wszystkie zaś mają spieszniej rość i rychlej wydawać owoce.

W czwartym roku życia drzewek, wybiera się te które zdają się być szlachetne i zdadne do wydawania dobryh owoców. Wybór ten jednakże można zrobić tylko w drzewkach owoców ziarnowych, bynajmniej zaś pestkowych. Van Mons zaleca, sadzonki drzewek, które mają gładką, mało lśniącą korę, dobry rozdział i wyrost gałzek, ciernie długie i obficie oczkami pokryte, listki gładkie, niezbyt wielkie i w pobliżu środkowej linii nieco zmarszczone, szypułki raczej długie niż krótkie i nakształt rynekki wyłobione. Za oznaki rychłego wydania owoców uważał Van Mons: mocny wzrost drzewnej masy i duże, blisko siebie będące oczka. Do braków niezdatnych do chowu liczył drzewka krzewiste, z krótkimi cierniami bez oczek, tudzież mające liście małe odstające, okrągłe u szypułki a śpiezasto na przodzie zakończone. Za oznaki późnego kwitnienia i późniejszego pierwszy raz obrodzenia, uważał drzewka z dobrze podzielonemi, ale pochylonemi, słabemi i koło oczek mało wygiętymi gałkami; co jednak nie oznacza, aby owoce tych drzewek miały być lichsze, gdyż bywają doskonałe, chociaż później dojrzewające.

Do przyspieszenia urodzajności drzewek służą następujące środki: 1) szczepienie, 2) ograniczenie korzeni i ućiecie pożywienia, 3) obcinanie różek w lecie, i zatamowanie soków przez upuszczenie ich, przez obrączkowanie kory i przez naginanie gałzek.

Nie wątpliwą jest prawdą, że szczepieniem przyspiesza się urodzajność drzewek; przetoż niektórzy sądzą, że możnaby szczepić młode drzewka własnemi ich zrazami. Van Mons zaś jest przeciwny szczepieniu i utrzymuje, że przez to nie przyspiesza się ani urodzajność drzewek na których szczepiono, ani gałzek których do szczepienia użyto. Większa wszelako część sádowników jest za szczepieniem, celem

przyspieszenia urodzajności, i opiera się na bardzo licznych, jak mówią doświadczeniach, zdanie ich popierających. Van Mons gani szepienie gruszy na pigwach i mówi, że zaszczone na pigwowym pieńku wesoło rosną aż do roku w którym poczynają rodzić, odtąd zaś słabnieć i marnieć poczynają. Sądzi też, że grusza musi pierwój osłabnieć przez długoletnie wydawanie owoców, nim zdadną się stanie do szczenia jęj gałązek na pigwie. Do szczenia gruszy poleca Van Mons glóg zwy- czajny czyli biały, jako najlepszą dla nich podstawę.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

CHODOWANIE (UPRAWA) ROŚLIN

w szczególności.

(Dalszy ciąg.)

Rośliny groszkowe (strączkowe.)

Rośliny te uprawiają w Prusach pospolicie latem tylko, gdyż za- chwalane grochy i wyki zimowe tułjszego klimatu znieść nie mogą. Chodują się jako rośliny pośrednie i poprzedzające zboża kłaskowe. Ro- śliny groszkowe mają tę korzyść, iż wiele pożywienia wyciągają dla siebie z powietrza, mniej wycieńczają rolę jak zboża kłaskowe, przy- sposobiają dla ostatnich świeżą mierzwę, a przez opadłe listeczki i zo- stające w ziemi korzonki, pomnażają owszem siłę gruntu. Gdy rośliny te stoje bujnie i zacierają rolę, tedy przytłumiają chwast, a liście ich ulatujące z ziemi cząstki pożywne poławia i na pokarm swój obraca. Klimat wilgotny, a wapienny i glinowy grunt, sprzyja bardzo tym rośli- nom, wyjąwszy tatarkę. Ich słoma zastępuje w niektórych gospodar- stwach siano, a to tém. bardziej, im mniej dostać jęj się pozwoli i im staranniej i szczęśliwiej ją się sprzątało i przechowało. Wiadoma jest rzeczą, iż słoma zbóż groszkowych więcej zawiera w sobie pożywienia, jak słoma zbóż kłaskowych. Ze wszystkiego zaś ziarna zbożowego, ziarno zbóż groszkowych najlepsze jest do tuczenia. W ogóle atoli wzięwszy zboża kłaskowe udają się pewniej. Rzeczą więc jest rolnika rozważyć dobrze, w jakiej ilości zboża groszkowe uprawić mu wypada.

Bob polny czyli koński.

W niektórych dobrach na wielką skalę uprawiają bób, któren w niejednym roku znaczny plon przynosi w ziarnie, przydatném również do tuczenia, jak na karmę dla bydła, mianowicie dojnego, jako też i do chleba w domieszcze.

1) Grunt i klimat.

Bób ten wymaga miernie wilgotnego klimatu, a potém roli, pod psze- nieć przydatnej. Na gruncie piasczysto-glinastym udaje się wtenczas tylko, gdy jest czas wilgotny. Grunt wilgotny, próchniczny, ale kwaś- ny, wydaje niekiedy dosyć dobry urodzaj; ale że na nim bób zazwyczaj dostaje rdzy lub miodunki, więc go lepiej wcale nie sadzić na takiej roli.

2) Zmianowanie.

Bób może następować po wszystkich roślinach, a nawet po sobie samym, wyjąwszy rośliny gruszkowe, Jeżeli jednak ma wydać plon dobry, tedy niech ze 4 do 6 lat nie następuje po sobie. Na roli mocnej, tłustej i tęgij może nawet bób po pszenicy, a pszenica po bobie nastę- pować, mianowicie gdy bób rzadkami sadzony i starannie pielęgnowa- ny będzie. Niedogodnym byłby dla pszenicy sprzęt bobu, dla mokrości opóźniony. Na konieczyku i odłogu pastewnym lepiej uprawiać zboża strączkowe; pominawszy to, może bób bez uszczerbku po wszystkich zbożach następować. Bób jest nawzajem dobry jako roślina pośrednia, dla innych zbóż i owoców.

3) Nawóz,

Mierzwę pod bób wywozi się o ile można na zimę i można jęj w razie potrzeby przyłożyć na morgę 15 do 20 wozów, gdyż on nad wszelkie inne owoce strączkowe najwięcej znieść potrafi. Na grunt mocny nie koniecznie mierzwy potrzeba.

4) Uprawa roli.

Przed zimą odwraca się zazwyczaj rolę głęboko, nawozi się mierz- wą, obsiewa bobem wcześniej w Lutym i przyoruje się go razem z mierzwą. Potém włoczy się miernie, albo też zupełnie dobrze; a gdy bób na 2 do 3 cale wyrósł ze ziemi, poprawia się włóczkę. Bardzo często sadzą bób rzędami. W tym razie przywłoczy się także najpierw, potém przyoruje, a później gdy już wyrósł, ale jeszcze nie zakwitł, obra- dła, i to według potrzeby nie raz lecz więcej razy nawet.

5) Czas siewu i ilość wysiewu.

Siew ryhły zawsze jest dobry, ale udał się też już nawet w o- statnich dniach Kwietnia siany. Bób sieje się albo tak jak każde inne zboże, garścią, albo też rzędami za pomocą pręta, którym się robią w rowkach dołeczki, i to co drugą skibę. Ostatni sposób siewu, czyli właściwe sadzenie bobu, jest lepsze. Przy zwyczajnym siewie wyjdzie na morgę około 2 szefli, przy sadzeniu zaś niewięcej jak połowa tego. W niektórych dobrach sieją tak gęsto, iż nawet do 2 i pół szefla na morgę wychodzi, a to dla tego aby rósł gęsto, przytłumił chwasty i przy- sposobił lepiej rolę pod następne zboże. Miejscami też przyorują bób lub go przykrywają ekstyrpatorem. Włóczka następuje w takim ra- zie około trzech tygodni po zasiewie, gdy już bób wszedł.

6) Pielęgnowanie zasiewu.

Jeżeli bób tu i owdzie stji za gęsto, trzeba go przerzedzić. Chwast wyrwa się rękoma, albo też gracką. Zdarza się też niekiedy, że bób ciągle kwitnie, a strączki się nie zawięzują; w takim razie trzeba mu pościnać czubki sierpem.

7. Sprzęt i plon.

Bób zaczyna się zbierać wtenczas, gdy już większa część stręków jest czarna; dłużej pod utratą ziarna, czekać nie można. Skoszony lub

zerznęty sierpem bób, gdy jeszcze jest zwiędły, wiąże się w małe snopki, które ustawiają się polem dwa a dwa przeciwko sobie, aby uschły. Skoro bób usecht jak potrzeba, zwieść go żniwnymi wozami, w płachty na spodzie opatrzonemi. W przecięciu przyjmuje się szóste ziarno zбору. Morga wydaje około 12—20 szefli ziarna i 16—20, centnarów słomy. Oprócz rdzy i miodunki, szkodliwym jest dla bobu oraz ciągly upał, w czasie kwicia trwający.

Groch.

Chodowanie grochu od zaprowadzenia u nas kartofli znacznie się zmniejszyło, gdyż w miejscu jego one zastąpiły pokarm dla ludzi. Są rozmaite gatunki grochu, które różnią się od siebie kolorem i wielkością ziarna, tudzież długością swego rośnienia. W ogólności rozróżniamy groch rychły (skolójży, skorodojrzy) i późny, oraz szczególny gatunek grochu szarego.

1. Klimat i grunt.

Roślina ta przedewszystkiem lubi miernie wilgotny klimat i wapnisty emarglasty, dobrze przemierzwiony, czysty pulchny, niekwaśny, lecz suchy grunt gliniasty, z pagórczystą i wałowatą powierzchnią. Na równiej płaszczyźnie uprawiony wyda wprawdzie wiele słomy, ale mało ziarna. Na gruncie mokrym, a zimnym, zakwaszonym i ciężkim, którego ani wapnem, ani próchnicą poprawiony nie został, na torfiasto-próchnicznym i suchym gliniasto-piaszczystym, nie chce się groch udać. Ostatni gatunek gruntu można jednak przez nawieźnienie stosownego gatunku marglu usposobić do chodowania grochu. Klasa gruntu trzecia, czwarta, piąta i szósta, szczególniej sprzyja grochowi, osobliwie dobrze za udaje się na czwartej i piątej klasie, gdy jest wolna od chwastów. Co się rzekło powyżej, dotyczy się grochu białego, żółtego i małego szarego. Groch bowiem wielki szary wymaga ciężkiego glinowego lub gliniastego gruntu; mały zaś szary udaje się także i na zimnym, łowatym gruncie. Oba ostatnie gatunki mniej zważają na ostrzejszy klimat.

2. Zmianowanie.

Groch przypada na rośliny pośrednie, zbóż kłoskowych, roślin kolonkowych, handlowych i na przedziwo służących. Niechętnie się groch w następstwie po grochu, bobie, wyce i soczewicy sieje. Najgorsze jest stanowisko w zmianowaniu grochu po grochu, dla tego dopiero co sześć lat następować po sobie powinien. Zazwyczaj nie następuje groch po roślinach okopowych bezpośrednio, ale idzie wprzód jęczmień albo owies, a dopiero groch. Wyjątek od tej ogólnej zasady robią atoli ci gospodarze, co wiele owiec trzymają, a posiadają grunt taki na którym pomimo ciężkiego namierzwienia i starannej uprawy na kartofle, po nich wszelako jęczmień i owies udać się nie chce; tu tedy bezpośrednio następuje groch po kartoflach. Jeżeli groch był dobry i rola się niezachwiała, tedy może po nim ozimina śmiało następować.

3. Nawóz.

Jeżeli na nieopuszczonych polach mierzwi się pod groch tego, tedy on wyda wiele słomy, ale mało ziarna; chcąc jednak pod groch na-

mierzwić, lub trzeba mierzwić chcąc nie chcąc, tedy będzie lepiej pomierzwić go tylko. Najlepiej wszakże zawsze mierzwić pod poprzednie rośliny. Po świeżem namierzwieniu pod groch pojawiają się ziemne pchły, miodunka i chwasty, dla czego polecać go nie możemy. Pola, na których od wielu lat mierzwy nie było; nie obrodzą grochu, choćby je jak najlepiej od razu wygnoli; nadmieniamy to jedynie dla tego, iż niektórzy gospodarze utrzymują, że ciężkie jednorazowe wymierzwienie pod groch, obfity orodżaj sprawić może. Atoli lepiej jest groch na takim gruncie zasiany pomierzwić długim, słomistym gnojem, albo też gipsem lub solą. Przedewszystkiem wystrzegać się brać mierzwy takiej, w której znajduje się nasienie chwastów. Mierzwienie wapnem lub marglem bardzo sprzyja grochowi. Wiadomo przecież powszechnie, że groch z roli wapnistej lub namarglowanej, nie gotuje się dobrze, czyli jest niewrzący; tudzież, że nagipsowany ciągle kwitnie, mało wydaje stręków, a w latach wilgotnych wiele słomy, ale małej wartości na paszę.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

ŁĄKI I UPRAWA ŁĄK.

Objaśnienia.

Przestrzeń, której powierzchnia zarosła jest rozmaitemi trawami i ziołami, które skosić i na siano obrócić można nazywa się łąką.

Pod uprawą łąk rozumie się zaś postępowanie, przez które rolnik łąki swoje utrzymuje w przyzwoitym stanie, polepsza ich roślinność, zbior trawy i siano podwyższa.

Podział łąk.

Łąki dzielą się:

1. Na łąki naturalne (właściwe), których porost trawy może przez wiele lat się tworzyć.
2. Na łąki sztuczne, których porost trawy powstał z zasianego nasienia.

3. Na łąki zmienne, które od czasu do czasu orze się na rolę i znów zapuszcza się na łąkę naturalną, albo też sztuczną.

Łąki według położenia są takie:

1. łąki w dolinach i nizinach, także łęgami, błoniami zwane;
2. łąki górne,
3. łąki leśne,
4. murawy, miedze,
5. łąki ogrodowe, murawy,
6. łąki błotne, bagniste, kwaśne,
7. łąki polne, smugi.

Według liczby sianozęcia, które od większej lub mniejszej dobroci łąk zawisły, są:

1. łąki jednozbiorowe, czyli raz w rok koszone;
2. łąki dwuzbiorowe, czyli dwa razy w rok koszone,
3. łąki trzyzbiorowe, czyli trzy razy do roku koszone.

